

НОВІТНЯ УКРАЇНСЬКА МІЛІТАРНА ПЕРИФРАСТИКА

Статтю присвячено дослідженню процесу номінування в сучасному українському політичному дискурсі воєнних дій на Донбасі. Доведено, що офіційна назва «антитерористична операція» не відповідає змістові позначуваного нею політичного явища. Основну увагу приділено індивідуальним вторинним назвам денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі», їхній формально-граматичній організації, лексико-семантичній наповнюваності з боку конститутивних позицій, можливим ізофункційним відношенням на рівні форми та змісту, конотаційним властивостям. З опертям на мовні й позамовні чинники, на денотативне та конотативне значення здійснено семантичну класифікацію перифрастичних зворотів, розглянуто семантичні моделі зі словом-маркером війна й залежними від нього компонентами з такими референційними ознаками, як «ідеологічна спрямованість», «рушійні сили (рушійна сила)», «мета», «місце», «локальний конфлікт», «нелегітимність», «час», «місце в історії суміжних подій», проаналізовано комбіновані моделі описових найменувань. Розмежовано загальномовні й індивідуально-авторські, мілітарні та немілітарні перифрази, з'ясовано кореферентні зв'язки між ними, чинники, які спричиняють з'яву їх.

Ключові слова: аксіологічний потенціал, антитерористична операція, вторинні найменування (перифрази), денотат «сучасні воєнні дії на Донбасі», денотативна семантика, конотативна семантика, мілітарна / немілітарна лексика, семантичні моделі, слово-маркер війна.

Степаненко Н. И. Новейшая украинская милитарная перифрастика. Стаття посвящена исследованию процесса номинирования в современном украинском политическом дискурсе военных действий на Донбассе. Доказано, что официальное название «антитеррористическая операция» не соответствует содержанию обозначаемого им политического явления. Основное внимание уделено индивидуальным вторичным названиям денотата «современные военные действия на Донбассе», их формально-грамматической организации, лексико-семантической наполняемости со стороны конститутивных позиций, возможным изофункциональным отношениям на уровне формы и содержания, коннотативным свойствам. С опорой на языковые и внеязыковые факторы, на денотативное и коннотативное значение осуществлена семантическая классификация перифрастических оборотов, рассмотрены семантические модели со словом-маркером война и зависимыми от него компонентами с такими референциональными свойствами, как «идеологическая направленность», «движущие силы (движущая сила)», «цель», «место», «локальный конфликт», «нелегитимность», «время», «место в истории смежных событий», проанализированы комбинированные модели описательных наименований. Разграничены общеязыковые и индивидуально-авторские, милитарные и немилитарные перифразы, выяснены кореферентные связи между ними, факторы, вызывающие появление их.

Ключевые слова: аксиологический потенциал, антитеррористическая операция, вторичные наименования (перифразы), денотат «современные военные действия на Донбассе», денотативная семантика, коннотативная семантика, милитарная / немилитарная лексика, семантические модели, слово-маркер война.

Mykola Stepanenko. The latest ukrainian military periphrastics. The article examines the nomination process in modern Ukrainian political discourse in military actions in Donbas. It is proved that the name «anti-terrorist operation» does not correspond to the content of political phenomenon marked with this term. The main attention is paid to an individual second name

of denote «occupational regime in some districts of Donetsk and Lugansk regions», its formal and grammar organizations, lexical and semantic fillers within the constituent positions, possible izofunctional relations at the level of form and content, its connotative meaning. Also, based on the linguistic and extra linguistic criteria, denotative and connotative meaning, the semantic classification of periphrastic expressions was given. The author analyses the semantic models of the word-marker war and derived components with the following reference features such as «ideological intention», «driving force», «goal», «place», «local conflict», «illegitimacy», «time», «place in the history of interrelated events», compound models of descriptive notions. In general, the author shows the difference between general linguistic and individual, military and nonmilitary periphrases and states the co-referential interactions among them and their origin.

Key words: anti-terrorist operation, axiological potential, connotational semantics, denote «occupational regime in some districts of Donetsk and Lugansk regions», denotational semantics, military and nonmilitary lexicon, second nominations (periphrases), semantic models, word-marker war.

Характерні для сучасної української мови активні динамічні процеси значною мірою продиктовані екстралінгвальними причинами, зокрема суспільними змінами. До вже чвертьстолітньої перманентної економічної стагнації та політичної нестабільності додалася ще одна, найскладніша й найнебезпечніша, проблема – російська збройна агресія проти України [Есп., 13.04.2017]¹. Аж ніяк немирні події на Сході нашої держави називають по-різному: для одних це *антитерористична операція* [Wiki, 12.12.2016], тоді як для інших – *початок третьої світової війни* [ZIK, 17.07.2014], *третья світова війна* [СП, 19–25.02.2015], *війна між Європою й Азією* [МАЦП, 27.10.2014]. Усе це об'єктивно фіксує політичний дискурс, який займає особіне місце в дискурсивній системі. Дослідження його як організованої в плані змістової наповнюваності, ієрархізованої в мовному відношенні комунікативної одиниці, що фокусує в собі ідеологічні, етнонаціональні, етнопсихічні, патріотичні, зрештою, націоналістичні спрямованості, – з-поміж найактуальніших проблем сучасного мовознавства.

Мета статті – системний аналіз з опертям на позамовні чинники процесу первинного і вторинного (перифрастичного) номінування подій, що відбуваються на Сході України, починаючи з 2014 року, у співвідношенні його денотативної та конотативної семантики.

Відомо, що та або та неоднослівна первинна назва й закріплене за нею вторинне найменування із притаманним йому позитивним чи негативним оцінним потенціалом мають у своєму складі граматично панівний компонент, який вступає в семантико-синтаксичні зв'язки з іншими конститuentами й цим самим формує аксіологічно марковану дефініційну рамку. Конструктивним центром описових найменувань денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі» є неоднорідні з семантичного погляду іменники (*агресія, акція, війна, гнійник, дія, інструмент, конфлікт, ланка, окупація, операція, переворот, подія, продовження* й ін.), які можна згрупувати за різними значеннєвими параметрами. Для нашого дослідження важливе диференціювання їх за наявністю / відсутністю семи «мілітарність» (пор.: *війна, окупація та подія,*

¹ Список умовних скорочень використаних джерел подано в кінці статті.

продовження), напр.: *Війна на сході України, про яку європейські та світові ЗМІ згадують дедалі рідше, за 3 роки протистояння забрала життя майже 10 тисяч людей, поранення отримали понад 21 тисяча, сотні тисяч українців стали переселенцями та біженцями* [ЕН, 9.02.2017]; *Також російська сторона у своєму виступі в Гаазі стверджує, що причиною подій на Сході України стало «повалення влади» та «переворот», що відбувся в Києві* [УП, 7.03.2017].

Найоб'єктивніше подієвий денотат «сучасні воєнні дії на Донбасі» відбивають описові звороти, утворені на базі мілітарної лексики. Важливо наголосити, що сьогодні точиться гостра дискусія стосовно соціально-політичного явища на окупованому Донбасі, який, за перифрастичною оцінкою, у радянські часи був такою собі *всесоюзною кочегаркою* [ZN, 16.03.2016], а нині став, на жаль, *депресивним регіоном* [ZN, 16.03.2016], *територією особливого статусу* [СП, 6–12.11.2014], *нашим Придністров'ям* [УП, 12.11.2014], *найслабшим місцем української державності* [ZN, 16.03.2016]. Сучасні воєнні дії на Сході України офіційно називають *антитерористичною операцією*, або – скорочено – *АТО* [Wiki, 12.12.2016]. До речі, ця аббревіатура побутує і як звукова (АТО), і як буквена (АТеО), щоправда, літерна норма не набула поширеності.

Словосполучення *антитерористична операція*, крім вирізненного, має й інше значення – ‘комплекс спеціальних заходів, спрямованих на припинення, унеможливлення терористичних дій’. Пор.: *14 квітня українська влада офіційно заявила про початок АТО на Донбасі* [ІАЦ, 18.10.2014]; *Як відомо, сьогодні... секретар РНБО Александр Турчинов в інтерв'ю ЗМІ заявив, що в Україні потрібно завершити антитерористичну операцію і перейти до нового формату захисту країни від гібридної війни з РФ* [У, 13.06.2017]; *[З ким воює Україна, з якою державою? А ні з ким ми не воюємо.] У нас юридично антитерористична операція ...* [УП, 16.02.2015].

Присутність російських військ на Донбасі, використання найновішої військової техніки, зброї, майже щоденні жертви (на сьогодні вже значні – понад 10 тисяч військових і близько 4 тисяч цивільного населення) переконують у тому, що *збройну агресію в частково окупованій Московією Україні* [СП, 18–24.08.2016] треба номінувати по-іншому.

Вагомим свідченням того, що в Україні, точніше, на Донбасі, починаючи з 2014 року, точиться війна, яку небезпідставно називають *дивною* [УМ, 13–14.01.2017], є активізація в політичній комунікації інформативного мовленнєвого жанру повідомлення, у центрі уваги якого – відомості про перебіг воєнних подій, зазвичай із фіксуванням часу й місця, про їхніх безпосередніх учасників, людські втрати, використання бойової техніки тощо. Його стереотипну канву становлять мілітарні вирази та висловлення, як-от: *великокаліберні кулемети* [ГУ, 31.10.2017], *піхотне озброєння* [ГУ, 30.11.2017], *незаконні збройні формування* [ГУ, 27.10.2017], *проросійські найманці* [ГУ, 27.10.2017], *вогневі провокації* [УП, 8.11.2017], *українська армія* [УП, 7.11.2017], *втрати серед українських військовослужбовців* [УП, 7.11.2017], *ворог продовжив обстріли наших позицій* [УМ, 8.11.2017], *окупанти... били по укрупнених сил АТО зі 120-міліметрових мінометів* [УМ, 8.11.2017], *ворог застосував протитанкові гранатомети та кулемети* [ГУ, 8.11.2017], *стрілкотня не стихає*

[ГУ, 31.10.2017], під мінометним вогнем опинились [УП, 7.11.2017], обстріли позицій ЗСУ [УП, 7.11.2017], активні бойові дії [УП, 8.05.2017].

З покликанням на авторитетні джерела, з активним використанням інтертекстуальності висвітлюють воєнні дії різні періодичні видання. Виразно ілюструють сказане стрічки мілітарних новин, які систематично подають Інтернет-видання «Українська правда», Українське національне інформаційне агентство «Укрінформ», газета Верховної Ради України «Голос України»:

***АТО: бойовики не припиняють провокацій,
біля Писків стріляють по своїх***

З опівночі 29 жовтня бойовики порушили «тишу» 5 разів, втрат серед військових ЗСУ немає.

Про це ввечері у неділю повідомили у прес-центрі штабу АТО.

Бойовики не припиняли вогневі провокації, застосовуючи міномети. Вночі на приморському напрямку бойовики били по оборонцях Старогнатівки з 82-міліметрових мінометів, під гранатометний вогонь потрапили укріплення сил АТО біля Водяного.

На донецькому напрямку противник двічі вів вогонь із піхотного озброєння на підступах до Писків, з цієї ж зброї обстріляли сили АТО біля Кримського на луганському напрямку.

Також «Військове телебачення» оприлюднило відео, на якому зафіксовано обстріли з боку бойовиків по своїх силах.

«Вони провокують, а потім будуть заявляти, що ми відкриваємо вогонь. Це чергова провокація», – зазначають військові [УП, 29.10.2017].

***Штаб: бойовики гатили з гранатометів по Авдіївці,
поранений босць АТО***

Наприкінці минулої доби у районі проведення АТО противник надалі концентрував вогневу активність на Донецькому напрямку, використовуючи переважно піхотне озброєння.

«Загалом за минулу добу російсько-окупаційні угруповання 15 разів порушили режим тиші. Сили АТО вогнем у відповідь 10 разів жорстко придушували активність ворога. У результаті бойових дій один український воїн отримав поранення», – йдеться в повідомленні.

Як уточнили в штабі, у другій половині дня бойовики з автоматичного гранатомета і стрілецької зброї обстрілювали наші укріплення в районі Авдіївської промзони. Унаслідок одного з цих обстрілів отримав осколкове поранення український військовослужбовець. Зараз постраждалий перебуває у військово-медичному лікувальному закладі, стан його здоров'я оцінюється як задовільний.

Крім того, увечері окупанти з протитанкових гранатометів і кулеметів били по укріпленнях української армії біля Луганського та Світлодарська. А озброєння БПМ декілька разів застосовували неподалік Зайцевого.

На Приморському напрямку ворог понад годину вів вогонь із протитанкового гранатомету і стрілецької зброї по оборонцях Мар'їнки [УІ, 30.10.2017].

«Гібриди» проходять бойове злагодження

За останню добу (станом на ранок 24.10) бойовики понад 20 разів порушили перемир'я. За даними прес-центру АТО, на донецькому напрямку ввечері

російські найманці з різних видів гранатометів і великокаліберних кулеметів були по опорних пунктах неподалік Зайцевого, Авдіївки, Кам'янки, Луганського і Верхньоторецького. Також під кулеметним вогнем опинилися захисники Маїорська і шахти «Бутівка».

З цієї самої зброї на луганському напрямку бойовики обстріляли наші позиції біля Кримського і Новоолександрівки. А великокаліберні кулемети і стрілецька зброя застосовувалися ними в районі Новозванівки та Попасної. На мариупольському напрямку під вогонь ворожих гранатометів потрапили позиції ЗСУ неподалік Мар'їнки і Старогнатівки.

За даними групи «Інформаційний спротив», командування окупаційних військ швидкими темпами проводить з підлеглими формуваннями заходи з відпрацювання навчально-бойових завдань переважно наступальної тематики.

«Це вже відбувається на рівні батальйон-бригада, з виконанням бойових стрільб і обов'язковим залученням органів військового управління всіх рівнів, артилерії і танків. На сьогодні «обкатку полігоном», так би мовити, за повним навчальним циклом і в повному складі вже пройшли 2 мотострілкові, 1 артилерійська бригади. Крім того, за нашими даними, протягом найближчих 2–3 місяців Генштаб ЗС РФ має намір довести кількість бойовиків у складі угруповань на Донбасі до 40–42 тисяч осіб», — йдеться у повідомленні групи [ГУ, 25.10.2017].

Цікаво відзначити, що наведені міні-тексти нагадують повідомлення утвореного при Раді народних комісарів СРСР інформаційно-пропагандистського відомства «Совинформбюро» для радіо, газет і журналів про стан дій на фронтах, роботу тилу, партизанський рух у роки Другої світової війни.

Яскравим підтвердженням того, що війну на Сході України іменовано «по-фарисейськи АТО» [8], є 1) надання офіційній назві заперечного характеру за допомогою частки *не*, сполук із цією партикулою *ніяк не*, *аж ніяк не*, *ніяка [це] не*, *аж ніяка [це] не*, напр.: *План реінтеграції Донбасу від Порошенко: в Україні більше не АТО* [24tv, 4.10.2017]; *Якщо не АТО, то що?* [ДІ, 15.06.2017]; *[Сприйняття не змінилося. Хоча на початку була надія, що все скоро скінчиться.] Тепер розуміємо, що ніяка це не антитерористична операція* [УМ, 3.04.2015]; 2) утворення протиставлень на зразок *не АТО, а X*; *X, а не АТО*; *це не АТО, це X*; *АТО — це не тільки X, це X₁; не просто X, а X₁; навіть не просто X, а X₁*, напр.: *Не АТО, а війна за незалежність* [Intv, 29.06.2014]; *На Донбасі відбувається не антитерористична операція, а вітчизняна війна за незалежність України* [Пог., 27.08.2014]; *Війна, а не АТО* [Д, 6.02.2015]; *На Донбасі йде Вітчизняна війна, а не антитерористична операція* [G, 29.07.2014]; *«Це не АТО, це — війна!»* — Тимошенко закликала ввести воєнний стан на Донбасі [УТ, 7.02.2017]; ... *Антитерористична операція на Сході — це не тільки війна за Донбас чи Південний Схід, це війна за Україну* [ДС, 31.07.2014]; ... *навіть не просто війна, а національно-визвольна війна...* — *заявив він* [Віктор Ющенко] [ЗІК, 8.06.2017], а також 3) функціонування варіантів офіційної назви, у яких експансивні компоненти виконують роль семантичного ідентифікатора, напр.: *Український президент також удає, що війни з Московією немає, а є*

антитерористична операція з анонімними терористами [ЛУ, 6.04.2017].

Серед типових поширювачів іменниково-прикметникової конструкції *антитерористична операція* – препозитивна усталена сполука *так званий* [т. зв.], що реалізує семантику ‘який має умовну назву’, напр.: ...*екс-міністр* [Олександр Кузьмук] *упевнений у тому, що так звана антитерористична операція ... це всього лише фікція* [ПрУ, 15.06.2014]; *От ми щодня отримуємо інформацію від речників так званого АТО про загибель українських бійців* [С, 8–14.12.2016]; *Рік тому почалася антитерористична операція, так зване АТО* [СЗ (Ф), 13.04.2015].

Принагідно наголосимо, що сполука *так званий* як один з утрадиційних засобів негативної оцінної конотації регулярно супроводжує назви *нашвидкоруч спечених за кремлівським рецептом терористичних угруповань* [ЛУ, 19.02.2015], *фейкових квазідержавних структур на Донбасі* [РС, 25.10.2016], тобто «*Донецької народної республіки*» [«ДНР»] та «*Луганської народної республіки*» [«ЛНР»], і всього їхнього «державного устрою» вкупі з *маріонетками у грі кремлівського божевільного* [Пог., 28.02.2016], *мешканцями «Ядиного» краю*, тобто жителями-сепаратистами, та *ватажками місцевої окупаційної влади* [ГУ, 7.12.2016], *головними терористами Донбасу* [С, 11–17.12.2014], *об'єктами сепаратистського культу* [D, 5.09.2015], тобто керівництвом, напр.: *Люди, які захопили приміщення Донецької обласної держадміністрації, оголосили про формування уряду так званої «Донецької республіки»* [РС, 8.04.2014]; *Штаб «Армії Південного Сходу» оголошує конкурс на створення герба, прапора, гімну так званої Луганської народної республіки* [Есп., 21.05.2014]; *У контрольованих проросійськими сепаратистами частинах українського Донбасу (так званих ДНР і ЛНР) розпочалося голосування на так званих виборах* [РС, 2.11.2014]; *7 квітня натовп у Донецьку настільки розпалився, що проголосив т.зв. Донецьку народну республіку – ДНР, і прийняв т.зв. «Декларацію про суверенітет ДНР»* [ІАЦ, 18.10.2014]; *За добу до подій у Донецьку «на арені цирку» з'явилася т.зв. «Армія Південного Сходу», яка власне і стала «головною рушійною силою» падіння української влади на Донбасі* [ІАЦ, 18.10.2014]; *В окупованому Луганську вбили двох так званих депутатів «парламенту «ЛНР»* [ТСН, 28.08.2017]; *Так звані «правоохоронці «ЛНР» «вже порушили кримінальну справу, проводять слідчі дії та оперативно-розшукові заходи для встановлення всіх обставин скоєного злочину і причетних осіб* [ТСН, 28.08.2017]. [Законопроект] № 7164 фактично встановлює окупацію Донбасу російськими бойовиками, відстоює інтереси російської мови, гарантує створення **так званої народної міліції, прокуратури, відсутність кордонів з Росією** [ВГ, 9.10.2017].

До дискусії, предметом якої, зацентруємо ще раз, став номінативний статус денотата «*сучасні воєнні дії на Донбасі*», долучилися не лише лінгвісти, а й політологи, політики, державні, громадські діячі. «Позиція вищого керівництва України, – справедливо наголошує журналіст Сергій Стефанко, – дивує. Ми, вперто не бажаючи публічно, на законодавчому рівні називати речі своїми іменами, підігруємо Росії» [13]. Та й самі високопосадовці, зауважує ще один журналіст Павло Вуець, навіть державні діячі, розробляючи законопроект «Про реінтеграцію окупованих територій Донбасу України»

«на четвертому році війни», задумалися над проблемою «*АТО чи не АТО?*» [4]. «Зараз, коли йде мова про повномасштабну військову агресію, яка не є спеціальною операцією СБУ, вочевидь, слід переглянути статус АТО», – зазначає міністр внутрішніх справ Арсен Аваков, коментуючи заяву секретаря Ради національної безпеки Олександра Турчинова про завершення антитерористичної операції й перехід до нового формату захисту від агресивних дій з боку Росії [там само]. Перший Президент України Леонід Кравчук також вважає, що нам варто відмовитися від поняття АТО. «Україна повинна назвати конфлікт на Донбасі з Росією війною», – переконує він... [8].

Стосовно ж слова *війна* як семантичної та формально-граматичної домінанти описових найменувань, що «прямують» у сферу воєнної / військової терміносистеми, то воно, заявив заступник міністра з питань тимчасово окупованих територій Юрій Гримчак, уживатися не буде, аби не спровокувати *агресивного сусіда* [СП, 19–25.03.2015], точніше, *вічного ворога України* [С, 23.02.–1.02.2017], *штучну країну, склеєну із захоплених територій* [РС, 9.11.2017], *спадкоємицю жорстокої азіатсько-ординської, деспотично-монархічної та тоталітарно-комуністичної державності* [СП, 16–22.07.2015] – «*Росію Путіна*» [ДП, 2, с. 475] [15]. Якщо ми називаємо сучасні дії на Сході України війною, переконує цей високопосадовець, то «починаємо отримувати все, що може запропонувати російський ВПК: танки, артилерію, літаки» [там само].

Пропонована на законодавчому рівні нова номінація – *операція з оборони країни* [НВ, 5.09.2017] (*операція по обороні України* [УНН, 5.09.2017]) – посутньо не відрізняється від чинної назви, оскільки вона не індивідуалізує денотативну природу соціально-політичного явища, перифрастичні засоби оцінки якого є об'єктом пропонованої наукової розвідки.

Слід закономірно сприймати те, що поруч з офіційним найменуванням *антитерористична операція (АТО)* (потракуємо його як потенційний перифрастичний вислів з огляду на відсутність загальноприйнятої назви) продуктивний тип сформувавши описові звороти з детермінованим словом-маркером *війна*. Постали за його прямою участю перифрастичні звороти вирізняються формально-граматичною і значенневою поліфункційністю. Щодо формально-граматичної організації, то вони чітко диференціюються на два основні типи: 1) іменниково-прикметникові та 2) іменниково-іменникові словосполучення, які нерідко заступають одне одного в політичному дискурсі. Відповідно до квантитативної своєрідності граматичної будови аналізовані описові найменування бувають простими і складними. Пор. у цьому зв'язку такі приклади: *Тепер, за розрахунками Володимира Володимировича, війна на Донбасі винятково внутрішня українська проблема* [ГР, 5.06.2017]; *Уході російської гібридної війни проти України однією з найважливіших сфер боротьби стала демонізація українців та творення негативних міфів про Україну* [УМ, 26.04.2017]; ... *армійські частини, провулки і вулиці, названі на честь загиблих (тіла яких зустрічають у містах і селах на колінах), уроки мужності в школах – така війна стає легендарною війною за незалежність* [УІ, 21.02.2015]. Кількісна перевага належить складним конструкціям, які

утворюються з трьох і більше повнозначних слів, поєднаних двома або трьома типами підрядного синтаксичного зв'язку.

За семантичним критерієм перифрази з граматично опорним субстантивом *війна* об'єднано у два розряди. До першого, непродуктивного, розряду зараховано звороти, які реалізують семантику 'організована збройна боротьба' безвідносно до будь-яких її класифікаційних ознак. Зміст цих конструкцій декодують їхні синтагматичні зв'язки, а самі вони побутують на правах семантичної опозиції до офіційної назви *антитерористична операція (АТО)*. Їхня з'ява зумовлена не лише інтра-, а й екстралінгвальними чинниками, намаганням суспільства довести, передусім владі, що на Сході України ведеться боротьба не з терористами, не з «внутрішніми» ворогами, а з *наступницею Золотої Орди* [УМ, 25.10.2017] – Росією.

У залежній синтаксичній позиції, яку програмує іменник *війна*, регулярно функціують разом із уточнювальними компонентами або без них прикметники *справжній, дійсний, фактичний* з інтегрувальною семою 'який насправді існує', а також ті, що передають значення загальної негативної оцінки (*брудний, виснажливий, гарячий, гидотний, запеклий, кровопролитний, озоружний, проклятий, руйнівний, тяжкий* та ін.), напр.: *Тут справжня ... війна* [У1, 21.11.2015]; *На Сході України – справжня війна, жорстка, на якій гинуть люди* [ГУ, 3.04.2015]; *У 2014 році була «справжня війна», і нею вона залишається ...* [ГА, 12.08.2017]; *Посадові особи, які у стані фактичної війни Росії проти України розкрадають бюджетні кошти, виділені державою на інженерно-технічне облаштування українсько-російського кордону, мають бути суворо покарані відповідно до закону* [ГУ, 15.08.2017]; *Четвертий рік іде кривава війна – справді вітчизняна, народна, визвольна* [УМ, 1.03.2017]; *Одразу розумієш закономірність такого явища і стрімко повертаєшся у сумну реальність країни, якій нав'язав брудну війну російський агресор* [УМ, 25.10.2017]; *...кровопролитна й руйнівна війна ... вже четвертий рік триває тому, що її підтримують і надихають сепаратистів такі люди, як Кобзон, які всіляко схвалюють відділення регіону від України* [УМ, 25.10.2017]. Присубстантивну позицію можуть заповнювати також прислівники *дійсно, справді, насправді, фактично*, об'єднані інваріантною семою 'який насправді існує', напр.: «...це **дійсно війна**», – *зазначив Береза* [Сг, 8.09.2017]. Аналізовані прикметники та прислівники як детермінувальні компоненти субстантивно-ад'єктивних і субстантивно-адвербіальних конструкцій зберігають між собою генетичний зв'язок та можуть вступати у відношення семантичної ізофункційності.

Другий, продуктивний, розряд сформували вторинні індивідуалізовані назви денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі». Їх зінтегровано відповідно до семантичної референції конкретизаторів слова-маркера *війна* в такі семантичні моделі: 1) «війна» / «ідеологічна спрямованість»; 2) «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)»; 3) «війна» / «мета»; 4) «війна» / «місце»; 5) «війна» / «локальний конфлікт»; 6) «війна» / «нелегітимність»; 7) «війна» / «час»; 8) «війна» / «місце в історії суміжних подій». Вони можуть об'єднуватися між собою й утворювати моделі комбінованого типу, як-от: «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «місце»; «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «час»;

«війна» / «ідеологічна спрямованість» / «місце» / «час»; «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «нелегітимність»; «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «нелегітимність» / «місце»; «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)» / «місце»; «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)» / «нелегітимність»; «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)» / «час»; «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)» / «нелегітимність» / «місце»; «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)» / «місце в історії суміжних подій»; «війна» / «нелегітимність» / «місце»; «війна» / «локальний конфлікт» / «місце»; «війна» / «локальний конфлікт» / «час»; «війна» / «локальний конфлікт» / «місце» / «час»; «війна» / «нелегітимність» / «час»; «війна» / «нелегітимність» / «місце» / «час»; «війна» / «мета»; «війна» / «мета» / «місце»; «війна» / «місце в історії суміжних подій» / «місце».

Семантична модель «війна» / «ідеологічна спрямованість»

Конституентами цього семантичного типу, репрезентованого прикметниково-іменниковими та іменниково-іменниковими словосполученнями, крім лексеми-маркера *війна*, є ад'єктиви – актуалізатори семи 'соціально-ідеологічна оцінка'. Це, зокрема, ад'єктиви *громадянський* ('невійськовий, цивільний') і *вітчизняний* ('створений у своїй державі'), напр.: «*Чому ви описуєте тривалу російську агресію проти України на Донбасі як «громадянська війна» – точно так, як це робить московська пропаганда?»* – зазначив Волков [Есп., 17.08.2017]; *А брехня Кремля, що це громадянська війна, яку підтримують і деякі наші громадяни, а точніше, «люті друзі» України, є російським ноу-хау* [Г, 23.08.2017]; *Автор пояснює, що замість відкритої повномасштабної агресії проти України Кремль «створив образ громадянської війни, абсурдно зображуючи київський уряд «фашистським» режимом, а сепаратистів «борцями за свободу»* [РС, 26.05.2017]; *При цьому відразу два співрозмовники ЛІГА.net стверджують, що ... потрібно якось ... сісти за стіл переговорів не з представниками Москви, а безпосередньо з її маріонетками в особі Захарченка та Плотницького – визнати їхню владу і громадянську війну, а не російсько-українську, як форму поточного конфлікту* [ГК, 12.12.2016]; *Голова Закарпатської обласної ради Михайло Рівіс вважає, що на Сході України нині відбувається не війна з Росією, а громадянська війна* [ЗО, 30.08.2017]; *Українська влада ніяк не зважиться вивести слова, що принципово коригують слова того, що відбувається на Донбасі: Вітчизняна війна* [G, 29.07.2014]. У перших чотирьох прикладах аргументовано пояснено те, кому вигідна 'громадянська війна', і частково пролито світло на те, що ця назва не відображає реальних натеперішніх подій на Донбасі, вона радше спотворює їх. Наголосимо, що під громадянською війною розуміють збройну боротьбу всередині країни, боротьбу між громадянами однієї країни. Українці самі собі війни не нав'язували, її розпочав окупант з орлом двоголовим [ЛУ, 12.03.2015], тобто Росія, а підтримали внутрішні п'ятиколонники [СП, 15–21.01.2015], носії георгіївських стрічок, трикологів [СП, 15–21.01.2015], тобто сепаратисти різних мастей.

З перифразою *громадянська війна* у відношенні семантичної кореферентності перебувають аксіологічно марковані описові звороти *братовбивча війна*, *війна між братами*, *внутрішньоукраїнський конфлікт*, *громадянська*

братовбивча війна, напр.: Львовчикін назвав окупацію Донбасу «*братовбивчою війною*» [ТСН, 22.01.2016]; *Соратник Віктора Януковича [Сергій Львовчикін] процитував неназваного представника грузинської діаспори і в традиціях російської пропаганди назвав конфлікт на Донбасі «громадянською братовбивчою війною»* [ТСН, 22.01.2016]; ... саме «*війною між братами*» називає агресію Московії проти України професор А. Зубов [ЛУ, 17.08.2017].

Некоректність перифрастичного виразу *громадянська війна* засвідчує утворення в мові протиставлення *не громадянська війна, а X*, напр.: *Це [сучасні воєнні дії на Сході України] не громадянська війна, а жахи агресії* [ГУ, 1.07.2017].

Закріплений за іменниково-прикметниковою описовою назвою *вітчизняна війна* план змісту 'оборонна війна, війна за свободу й незалежність своєї Вітчизни проти загарбників' послідовно корелює з денотатом «сучасні воєнні дії на Донбасі», отже, маємо всі підстави вважати, що це вторинне номінування відповідає утрадиційненим критеріям вітчизняної війни: 1) явно є зовнішній загарбник; 2) цей загарбник здійснює відкрите вторгнення; 3) проти такого вторгнення виступає весь народ країни, що зазнала вторгнення [6]. Роль носія основної інформації в розглядуваному словосполученні, тобто семантичного індикатора, виконує означальний компонент *вітчизняний*, мотивом якого є іменник *Вітчизна* ('батьківщина, рідний край'). До речі, події, які відбуваються сьогодні на Донбасі, наші державні керівники також іменують неофіційно *вітчизняною війною*. За твердженням Олександра Турчинова, *війна на Донбасі* обернулася для України на *вітчизняну* [14]. Такої ж думки дотримується й Президент нашої держави. «Події останніх місяців, – процитуємо фрагмент однієї з промов Петра Порошенка, – стали для нас хоч і не оголошеною, але справжньою війною. Вона, можливо, так і ввійде в історію як *вітчизняна війна 2014 року*... Вітчизняна вона тому, що на захист Батьківщини піднялися всі, від малого до старого. Боротьба за перемогу стала всенародним рухом, справою всіх і кожного» [11]. З-поміж вартих уваги думок на цю тему й та, яку висловив Сергій Чирков: «Оголошення війни на Донбасі *війною Вітчизняною* більше потрібне нам самим, громадянам України. Тоді й у головах спадкоємців вольностей Дикого Поля – луганців із донеччанами – трохи проясниться, і на Львівщині та Тернопільщині ні в кого не повернеться язик дорікнути: «Навіщо нам той Донбас?» Адже одна річ – розгрібати в рамках АТО наслідки політичних дурниць гонорових співвітчизників, і зовсім інша – захищати Батьківщину. Боронити від загарбників свободу і незалежність Вітчизни у справедливій і святій Вітчизняній війні» [16].

У сучасному політичному дискурсі активно функціює іменниково-прикметникове словосполучення *гібридна війна*, напр.: *У надскладних обставинах гібридної війни ... роль СБУ важко переоцінити* [ГУ, 25.03.2017]; *Гібридна війна: чому українські військові гинуть на мирній території* [ТСН, 2.07.2017]; *Не згадуються не тільки помилки минулого, зокрема потреба своєчасної і адекватної реакції ООН на анексію Криму, а й в що обходиться українцям гібридна війна на Сході...* [ЛУ, 14.09.2017]. Загальний зміст цього описового

найменування – ‘новітній вид глобального протистояння’ – у проекції на сучасні воєнні дії, які стосуються окупованих регіонів Донецької та Луганської областей, має такий конкретизований вияв: *Росія*, яку заслужено поіменовано *державою-агресором* [ЦН, 19.12.2016], *країною-вбивцею* [СП, 16–22.07.2015], *країною-окупантом* [ЦН, 16.11.2016], *країною-терористом* [СП, 16–22.07.2015], *міжнародним терористом* [С, 8–14.12.2016], *неоімперією зла* [ВБ, с. 147], «поєднуючи мілітарні, квазімілітарні, дипломатичні, інформаційні, економічні засоби, не гребуючи ядерним шантажем, послідовно намагається досягти в Україні ... політичних цілей» [12, с. 15]. *Вічний сусід і вічний ворог* [Д, 7.10.2016] прагне домогтися повного підпорядкування України своїм експансіоністським неоімперським планам [9]. Вона створює хаос, породжує безперервні конфлікти, постійно генерує провокації, руйнує інфраструктуру, робить усе можливе, аби була знищена національно-державна ідентичність країни-суперника.

До семантичних кореферентів виразу *гібридна війна* уналежено описові найменування *комбінована війна*, *змішана війна*, *асиметрична війна*, *нестандартна війна*, *кримінально-терористична війна*, *війна керованого хаосу* або *нелінійна війна* [5, с. 296], напр.: *Використати [треба] можливості Гаазького трибуналу щодо засудження ... асиметричної війни ...* [ВБ, с. 64]; *Україна воює, і неоголошена війна, яка ведеться Росією проти нас, визначається як «гібридна», «нелінійна», або «війна керованого хаосу»* [УП, 6.08.2014]. Обстежений матеріал показує, що «найбільшого поширення набув термін «гібридна війна», який у широкому значенні охоплює усі різновиди «воєн нового покоління»» [5, с. 297]. Цей перифрастичний зворот зараховано до конкретних репрезентантів семантичної моделі «війна» / «ідеологічна спрямованість» об’єктивно й водночас умовно, позаяк поняття «гібридність» інтегрує в собі й інші індивідуальні риси денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі» й багатьох інших денотатів суспільно-політичного рівня. Те, що нині відбувається на Донбасі, у проекцію на сучасну роз’єднаність України можна трактувати, услід за Сергієм Дацюком, «гібридною війною гібридної вітчизни за гібридну незалежність» [6]. «Війна, – не зайвим буде покликатися ще й на юриста Володимира Пилипенка, – триває не лише на територіальному напрямку, а й на інформаційному, культурному і особливо на правовому. У цьому й полягає суть гібридного протистояння» [10].

У політичному дискурсові перифрастичні номінації *громадянська війна*, *вітчизняна війна*, *гібридна війна* регулярно функціують у комбінованих моделях. Для назви *гібридна війна* регулярним є вживання у структурах семантичних типів «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «місце», «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «рушійні сили (рушійна сила)», напр.: *Гібридна війна на Донбасі паралізувала дипломатів* [ZNU, 21.03.2017]; *Відомий закарпатський історик та освітянин Федір Брецько поділився з нашим виданням своїми роздумами щодо гібридної війни Росії проти України* [PZ, 3.03.2015]; *Росія насправді веде «гібридну війну» не лише проти України, а й проти Європи, США і цивілізованого світу* [УМ, 7.03.2017]. Описові звороти *громадянська війна*, *вітчизняна війна* найчастіше фіксуються у складі комбінованих

моделей «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «місце»; «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «час»; «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «мета»; «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «час» / «мета»; «війна» / «ідеологічна спрямованість» / «рушійні сили (рушійна сила)», напр.: «*Все це призвело до громадянської війни на Сході України*», – заявив він [директор правового департаменту МЗС РФ Роман Колодкін] [УП, 9.03.2017]; *Громадянська війна в Україні очима британців* [УП (Б), 7.07.2015]; ...*потрібно якось пов'язати АТО з Вітчизняною війною 2014 року за незалежність* [УП (Б), 2.12.2014]; *Вітчизняна війна 2014 року* [ГУ, 27.08.2014]; *Насправді вона [антитерористична операція] стала Вітчизняною війною за Незалежність* [НМО, без дати]; *Уперше в офіційній владній риторичі зроблено не тільки публічне визнання війни, яка продовжується безвідносно до оголошеного перемир'я, але і сформульована мета війни (за незалежність) і дана назва цієї війни – «Вітчизняна війна 2014 року за незалежність України»* [УП (Б), 2.12.2014]; *Вітчизняна війна України з російськими окупантами палає в нашому домі з 20 лютого* [ПН, 3.09.2014].

Семантична модель «війна» / «рушійні сили (рушійна сила) події»

Семантична модель «війна» / «рушійні сили» представлена іменниково-прикметниковими та іменниково-іменниковими конструкціями, напр.: *Знаю, що і названі регіони, і вся Україна зацікавлені в якнайшвидшому завершенні російсько-української війни і в поверненні до складу України Криму і Севастополя* [СП, 1–7.12.2016]; *«Я переконаний, що в цій українсько-російській війні свого часу буде поставлено тверду крапку», – запевняє Юрій Карін* [РС, 8.06.2017]; *Війна Росії проти України була неминучою, переконує читачів тижневика «Країна» політик Роман Безсмертний* [РС, 18.08.2016]; *Гібридна війна проти України може стати прикладом, який може бути використаний проти інших країн* [ZU, 15.10.2017].

У політичному дискурсі найуживаніший тип становить описове найменування *російсько-українська війна*. Можемо прогнозувати, що воно має реальну перспективу зайняти нішу офіційної назви воєнної події, яка охопила Схід України, і розширити номінативну парадигму воєн, які іменувалися свого часу вітчизняними: *російсько-шведська війна* (1741–1743), *британсько-французька війна* (1756–1763), *франко-російська війна* (1812), *російсько-турецька війна* (1768–1774, 1877–1878), *російсько-японська війна* (1904–1905) та ін. З описовими назвами *російсько-українська війна* у відношенні семантичної кореференції перебувають перифрастичні структури *московсько-українська війна*, *москальсько-українська війна*, напр.: *«За наших 50 побратимів-свободівців, які загинули під час Революції Гідності і під час московсько-української війни, а також усіх загублених українців ми пронесемо цей біль у серці через все життя», – написав на своїй сторінці у «Фейсбук» свободівець Руслан Супрун* [С, 22–28.12.2016]; *Ось уже четвертий рік (!) лунають на сході України канонади АТО, практично щодня гинуть і калічаться краєці сини Батьківщини – іде фактично широкомасштабна україно-москальська війна, яку вперше називають «великою вітчизняною»...* [УП, 12.08.2017].

Для розгляданого різновиду вторинних номінувань досліджуваного денотата найтипівшим є функціонування у складі комбінованих моделей,

передовсім тих, значеннєвий обсяг яких представлений маркерами «рушійні сили» та «місце події», напр.: *Якщо в «Території брехні» події відбуваються напередодні Революції Гідності, то в романі «Загадка гробниці» вони закінчуються під час російсько-української війни на Донбасі* [ЛУ, 17.11.2016]; *Російсько-українська війна на сході України ... – збройний конфлікт на частині території Донецької і Луганської областей України між організованими та керованими з РФ незаконними збройними формуваннями Донецької і Луганської «народних республік» ...* [Wiki, 12.12.2016]; *Українці не забули, як торік митрополит Онуфрій відмовився підвестися, як зачитували імена українських героїв – учасників московсько-української війни на Сході* [С, 21–27.07.2016]; *Містить [стаття] коротку хроніку участі сокольців у московсько-українській війні на Донбасі ...* [ІНО, 4.10.2017].

Менш продуктивною є семантична модель «війна» / «рушійна сила». Її структурують іменник-маркер *війна* та граматично й значеннєво підпорядковані йому прикметники *московський, москальський* як реалізатори нерелевантної для них семи 'призвідець війни'. Для цієї моделі типовим є як самостійне функціонування, так і входження до складу комбінованих моделей. 3-поміж останніх за кількісним складом переважають такі: «війна» / «рушійна сила» / «ідеологічна спрямованість», напр.: *Хіба не варто задуматися тим, хто пов'язує свої сподівання на припинення москальської війни на нашому Донбасі з Мінськими домовленостями?* [ЛУ, 7.09.2017]; *Війна в Україні – це приклад вивчення російської гібридної війни* [ГА, 12.08.2017].

Для перифраз із семантичним маркером «рушійні сили (рушійна сила) війни», які структуруються за зразками іменниково-прикметникових словосполучень, типовим є ізофункційний зв'язок з іменниково-іменниковими конструкціями, що вживаються як самостійні одиниці або як органічні складники комбінованих моделей і мають таку формально-граматичну будову:

1) слово-маркер *війна* + іменник-хоронім + прийменник [проти, з] + іменник-хоронім, напр.: *...Однією з основних мотиваційних передумов війни Російської Федерації проти України є московсько-путінська політика захисту «русскоязычного населения»* [СП, 9–15.02.2017]; *Гібридна війна Росії проти України: уроки та висновки* [УІ, 24.10.2016]; *Війна Росії з Україною: чотири сценарії найближчого майбутнього* [А, 20.07.2016];

2) іменник-маркер *війна* + прийменник [з, проти, з боку] + іменник-хоронім, напр.: *Я вважаю, що в таємних Мінських угодах все ж таки було прописано пункт, аби кримінально покарати й усунути від політики тих, котрі були активними учасниками Революції гідності та війни з Московією* [С, 19–25.01.2017]; *І все це під час війни з Московією* [С, 24–30.08.2017]; *Спровокована «гібридна» війна проти України захлинулася* [ЛУ, 17.08.2017]; *...Нинішня політична ситуація – це війна, а саме: російсько-українська війна, з боку Росії загарбницька, з нашого – визвольна* [СП, 8–14.12.2016];

3) іменник-маркер *війна* + іменник-хоронім + сполучник [і/й (та)] + іменник-хоронім, напр.: *Війна України і Росії: в якому разі США послаять участь* [РоІ, 21.06.2017]; *Головний тренер голландського «Аякса» Франк де Бур*

називає військовий конфлікт на Сході України своїми словами – це *війна України та Росії* [Ч, 12.03.2015];

4) іменник-маркер *війна* + прийменник [між] + іменник-хоронім + сполучник [і/й (та)] + іменник-хоронім, напр.: *Війна між Україною і Росією* [РС, 8.05.2017]; *Між учасниками конференції виникла дискусія, чи можна продовжувати й надалі в офіційних документах називати війну між сучасними Україною та Росією* дивною з усіх точок зору аббревіатурою АТО [СП, 8–14.12.2016]; ...у західному та центральному регіонах України набагато більше респондентів схильні погоджуватися з тим, що між Україною та Росією йде *війна* – на Заході так вважають 88 % опитаних, у центрі – 77 %, в той час як на Півдні поділяють цю думку 45 %, на Сході 41 % [24tv, 15.03.2016].

Репертуар семантичної моделі «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)» доповнюють перифрастичні структури, у яких замість хороніма *Росія (Російська Федерація)* вживається антропонім *Путін*, прагматонім *Кремль*, топонім *Москва*, етнічними *росіяни, москалі*, а замість хороніма *Україна* – топонім *Київ*, етнічними *український народ, українці* або їхні субститути у вигляді описових зворотів, що постають на контекстуальному тлі як метонімічні назви Російської Федерації, Української держави, напр.: *Знак якогось вищого провидіння проявився сьогодні в тій же, не проголошеній, але вже розпочатій війні Путіна проти України* [ДП, 2, с. 475]; *Не завадила [обґрунтуванню реальної становища української мови в нашій державі] навіть неоголошена гібридна війна Кремля проти України* [СП, 31.08.–6.09.2017]; *Переможна війна з «бандерівською хунтою» мала б підвищити рейтинг Путіна та мобілізувати росіян, подібно, як анексія Криму* [П, 24.06.2017]; *Наші західні союзники, напевно, можливо, зрозуміли, що ... це війна з московським фашизмом оживленої царсько-сталінської імперії проти західної цивілізації, демократії і культури* [СП, 3–9.11.2016]. Корелятом перифрази *війна Путіна* є описовий зворот *путінська війна: Путінська війна в Україні ...* [ЛУ, 17.08.2017].

3-поміж формально-граматичних репрезентантів перифраз, які є потенційними семантичними корелятами тільки-но проаналізованих описових зворотів, але не збігаються за своїм лексико-семантичним діапазоном, окреме місце займають ті, у яких іменник *війна* конкретизують постпозитивні або препозитивні дієприкметникові словосполучення: *Війна, нав'язана Україні Москвою, відкрила нашому народові контексти його європейської пам'яті* [ДП, 2, с. 38]; *Дійшли одностайного висновку, що антитерористична операція на сході України, ...розв'язана імперським керівництвом Російської Федерації та його ставлениками-сепаратистами... потребує значно більшої протидії як з боку українських діячів медіа-простору, літератури та мистецтва, так і з боку державних органів* [ЛУ, 13.10.2016]; *За найскромнішими підрахунками, кількість загиблих у розв'язаній Росією й місцевими сепаратистами війні [на Донбасі] вже йде на тисячі* [ГУ, 14.04.2017].

Подана вище класифікація не претендує на вичерпність, вона, зрозуміло, може бути доповнена й розширена. Це пояснюється вже не мовними, а екстралінгвальними чинниками, головним чином, що «сєнс війни, яка сьогодні триває на сході, бачиться нашими громадянами по-різному. Для одних це

війна за незалежність України, її захист від агресії з боку північного сусіда. Для інших – війна незаконної влади із власним народом і, відповідно, боротьба з київською хунтою. Хтось сприймає цю війну як черговий перерозподіл власності українськими олігархами руками легковірних громадян, а для когось ця війна є лише елементом великої та кривавої геополітичної гри» [3].

Як свідчить багатий фактичний матеріал, дефініційні рамки всіх описуваних у дослідженні семантичних моделей досить часто розширюють компоненти з яскраво заманіфестованою конотацією. Найчастіше аксіологічну функцію перебирають на себе семантично неоднорідні прикметники, зокрема ті, для яких ідентифікувальними є семи 'загальна негативна або позитивна оцінка', 'школа', 'соціальна оцінка', 'виділюваність'. Вони сполучаються зі словом-маркером *війна*, нерідко утворюють послідовні синтагматичні ланцюги, що перетворюються на яскраві оцінні маркери, як-от: *На-явні загрози: війна з ядерною Росією...* [СП, 23.02.—1.03.2017]; *Але чи саме таке розуміння подій на сході – як священної війни з московським окупантом – дає українцям нинішня державна політика?* [С, 29.01.—4.02.2015]; *Хибність ... підходу вже в тому, що маємо справу не з «українським конфліктом», не з «анти-терористичною операцією», а з брутальною загарбницькою війною агресивної Московії проти незалежного, волелюбного українського народу* [ЛУ, 7.09.2017].

Семантична модель «війна» / «мета події»

Типовим реалізатором розгляданої семантичної моделі є граматично панівний іменник *війна* й залежні від нього референційно акцентовані прикметники *визвольний* ('який ставить за мету визволення когось') та *загарбницький, окупаційний* ('який ставить за мету загарбати когось'), напр.: *І зараз знову окупаційна війна...* [ДІ, 14.06.2016]; *Хоч би як війну на сході України називали – гібридною... або «визвольною», сути це не міняє* [ГУ, 11.10.2017]. Описувані перифрази набувають термінологічної інформативної достатності за умови розширення своїх синтагматичних зв'язків. Природне для них уходження до комбінованих моделей «війна» / «мета» / «рушійні сили (рушійна сила)», «війна» / «мета» / «місце», напр.: *Щоб назвати цю війну загарбницькою з боку Росії, Україні потрібно було б прийняти пряме законодавче рішення щодо оголошення частини Сходу України окупованою Росією територією* [УП (Б), 7.07.2015]; *«Схиляю голову в пам'ять про всі покоління воїнів-борців за незалежність України, особливо перед пам'яттю героїв визвольної війни на Донбасі»* [ГК, 6.12.2016].

У колі реальних конкретизаторів слова-маркера *війна* – іменники-деад'єктиви (*незалежність*) та іменники-девербативи (*знищення, вигублення, навала, умертвлення, захист, збереження*), що функціують у складі прийменниково-відмінкової форми. Вони як автосемантично-синсемантичні одиниці зорієнтовані на сполучуваність з іншими компонентами – уточнювачами їхньої семантики. Описувані іменниково-іменникові конструкції зрідка вживаються самостійно, а частіше у структурі комбінованої моделі «війна» / «мета» / «рушійні сили (рушійна сила)». Пор.: *Для одних це війна за незалежність України, її захист від агресії з боку північного сусіда* [Т,

24.06.2014]; *Чого хотіти, коли навіть очільник держави заявляє, що більшість її захисників розмовляє мовою агресора, хоч соціологічні дослідження свідчать про інше співвідношення за мовою наших фронтовиків у так званій АТО, що насправді є війною проти навали путінської Московії?* [СП, 31.08.–6.09.2017]; *«Насправді це... війна... за незалежність...» – зазначив Береза* [Сг, 8.09.2017].

Семантична модель «війна» / «місце події»

Розряд конкретних репрезентантів розглядуваної моделі представлений іменниково-іменниковою конструкцією, у якій залежну від субстантивна-маркера *війна* синтаксичну позицію заповнює локативний поширювач НА (В) + іменник у місцевому відмінку. Лексико-семантичний склад цієї позиції обмежений хоронімом *Україна* та регіонімами *Донбас*, *Схід*, *Схід (схід) України*, *південний схід України*, напр.: *Коли закінчиться війна в Україні?* [О, 25.05.2015]; *Війна на Донбасі переходить в іншу фазу...* [24tv, 9.02.2017]; *[На всі ці завдання потрібні роки...] Ціною життів Героїв Небесної Сотні, Героїв війни на Сході, здоров'я бійців АТО* [Е, 20.02.2017]; *... закінчення війни на Сході України не означатиме закінчення війни України з Росією...* [О, 25.05.2015]; *Про це [відносини між Росією й Україною] пише Ютте Зоммербауер у статті «Забута війна на сході України», опублікованій на сайті газети Die Presse* [ТСН, 15.08.2016]; *Війна на південному сході України – це безумство путінської реакції на Майдан...* [ГУ, 14.12.2016].

Проведений аналіз дає підстави твердити, що вторинні найменування зі значенням «місце події» найекспліцитніше характеризують денотат «сучасні воєнні дії на Донбасі», тобто є його найвиразнішим ідентифікатором. Цим можна вмотивувати активне входження семантичної моделі «війна» / «місце» до всіх чинних перифрастичних структур комбінованого типу. Пор. подані вище приклади з такими: *У це важко повірити з огляду на війну з окупантами на сході, але – факт* [С, 23.02.–1.03.2017]; *Не згадуються не тільки помилки минулого, зокрема потреба своєчасної і адекватної реакції ООН на анексію Криму, а й в що обходиться українцям гібридна війна на Сході...* [ЛУ, 14.09.2017].

Семантична модель «війна» / «локальний конфлікт»

Реалізатором описуваної семантичної моделі є іменниково-прикметникові словосполучення з притаманною їм жорсткою лексико-семантичною селекційністю на рівні детермінованого й детермінувального компонентів. Роль першого виконує іменник *війна*, роль другого – прикметник *малий* («незначний за силою, ступенем та ареалом свого вияву»), напр.: *У лексиці професійних військових усіх країн вона [війна на Сході України] має іншу назву – «мала війна»* [ЛУ, 2.02.2017]; *«Мала війна» триватиме до весни, а потім буде гаряче* [24tv, 2.12.2014]. Під малими війнами прийнято розуміти локальний конфлікт. Це дає підстави вважати розглядувану назву одним з індивідуальних номінувань денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі». Без контекстуальних конкретизаторів вона не виявляє інформативної достатності. З огляду на сказане цілком логічне функціонування семантичної моделі «війна» / «локальний конфлікт» у структурі комбінованого типу, що найчастіше має такий вигляд: «війна» / «локальний конфлікт» / «місце», напр.: *«Мала війна» на*

Донбасі: активізувалися російські ГРУшники [D, 17.07.2015]. У політичному дискурсі описове номінування *мала війна* активно використовують як заголовки, що має двоїсту природу: він є і самостійним елементом, і водночас текстовим складником.

Семантична модель «війна» / «нелегітимність»

Описувана модель представлена іменниково-прикметниковими (дієприкметниковими) словосполученнями із жорстко регламентованим лексико-семантичним спектром заповнювачів конститутивних позицій. Власне, мовиться про слово-маркер *війна* та програмовані ним атрибутивні конкретизатори *неоголошений, непроголошений* ('офіційно не названий, не заявлений'), *невизнаний* ('який не дістав визнання'), напр.: *Щороку, від початку Неназваної Війни, українці збільшують видатки на безпеку і оборону, щоб посилити наше військо* [ОС, 9.12.2016]. Конкретні реалізатори семантичної моделі «війна» / «нелегітимність» функціують здебільшого не самостійно, а в єдності з іншими моделями, зокрема тими, які повідомляють про нелегітимність та рушійні сили (рушійну силу), нелегітимність й місце воєнних дій, як-от: *Навіть шановні гості з Міжнародної федерації журналістів, ЮНЕСКО і ОБСЄ, які вітали нас, учасників з їзду, журналістів, жодним словом не згадали про неоголошену війну Росії проти України...* [СП, 18–24.05.2017]; *[Жоден конфлікт не виникає на порожньому місці...] Не виняток і нинішня українсько-російська неоголошена війна* [УП, 23.08.2017]; *Знак якогось вищого провидіння проявився сьогодні в тій же, не проголошеній ... війні Путіна проти України* [ДП, 2, с. 475]; *Не оголошена Росією, не визнана Україною ... війна Росії проти України триває* [УП (Б), 3.02.2017]; *Невизнана війна на сході України принесла багато горя та втрат, а звільнені від «колорадсько-сепаратистського» нашестя міста й села нині схожі на території, якими пролетіло цунамі чи велетенський смерч* [ВН, 3.10.2015].

Семантична модель «війна» / «час»

Перифрастичні структури, об'єднані семантичною моделлю «війна» / «час», вирізняються неоднорідністю формально-граматичної будови й значеннєвої наповнюваності. Вони мають два семантичні описи: «неконкретизований час» і «конкретизований час». Перший із них представлений словосполученнями із детермінованим іменником-маркером *війна* та детермінувальним прикметником *новітній* ('який охоплює останній період'), напр.: *Далі ситуація звична для багатьох націоналістично свідомих українців: активна участь... у новітній українсько-російській війні...* [С, 23.02.–1.03.2017]. Вони, як і репрезентанти вже схарактеризованих семантичних моделей, побутують зрідка самостійно, а частіше у складі комбінованих моделей, які інформують про час і рушійні сили (рушійну силу), час та ідеологічну спрямованість події.

Стосовно другого семантичного опису, то про його реальне термінологічне ословлення говорити не доводиться, позаяк війна на Сході України триває, відома лише дата початку її. В обстежених різних жанрах політичного дискурсу зафіксовано вживані автономно або у структурі комбінованих моделей перифрази з присубстантивним конкретизатором 2014 (рік), напр.:

Російсько-українська війна 2014: причини, перебіг та політико-правові оцінки [1, с. 28]; *Війна 2014: спроба системного аналізу* [1, с. 27]; *В історію вона [війна] увійде як... Вітчизняна 2014 року* [ІАЦ, 18.10.2014]. Важливо, що в політичному дискурсі, продукованому після 2014 року, який іменують *найбільш насиченим політичними подіями в історії України роком* [ВВС, 22.12.2014] (це позитивне) і *першим роком війни* [ЕП, 24.10.2016] (це негативне), інших реалізаторів семантичної моделі «війна» / «час» не виявлено. Отже, номінування денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі» за критерієм «конкретизований час» стане можливим після звільнення Донбасу від російських військ та місцевих сепаратистів, тобто після закінчення війни.

Семантична модель «війна» / «місце в історії суміжних подій»

Семантичну модель «війна» / «місце в історії суміжних подій» представляють конструкції з іменником-маркером *війна* й залежними від нього порядковими числівниками *перший*, *двадцять четвертий (24-й)*, *двадцять другий (22-й)*, напр.: *В історію вона [війна] увійде, швидше за все, як Перша російсько-українська війна* [ІАЦ, 18.10.2014]; *[Це не АТО, це війна...] Це 24-а війна з Росією, – заявив він [Віктор Ющенко]; Нинішня війна – двадцять друга* [ДСот, 13.08.2016]; *... зараз триває двадцять друга російсько-українська війна, каже історик* [УК, 29.09.2017]. Назва *Перша російсько-українська війна* має право на існування через ту причину, що однією з рушійних сил збройного конфлікту є самостійна держава Україна, яка розірвала зв'язки з імперським минулим і нині окремішно творить власну історію. Хронологія російсько-українських воєн – *двадцять четверта (24-а)*, *двадцять друга (22-а)*, – якою оперують *третій Президент України* [УП, 29.07.2017], поіменований патетично *великим українцем* [ДП, 2, с. 331] й іронічно *жалогідним руйнівником України* [ДП, 2, с. 439], та історик, кандидат політичних наук Олександр Палій, охоплює добу Київської Русі, перебування України у складі князівства Литовського, Речі Посполитої, Російської імперії, СРСР, а також добу Гетьманщини, УНР. Як свідчить наведений ілюстративний матеріал, для описуваної семантичної моделі характерне вживання у складі комбінованої моделі «війна» / «місце в історії суміжних воєн» / «рушійні сили (рушійна сила)».

Мають рацію ті, хто називають (зрозуміло, і вдаються до відповідних перифрастичних номінацій) сучасні воєнні дії на Донбасі *логічною ланкою низки антиукраїнських дій північного сусіда* [СП, 21–27.07.2016], порівнюють їх із *другою Чечнею*, тобто з *російсько-чеченськими війнами*, які вела Російська Федерація проти незвіданої Чеченської Республіки Ічкерії в період із 1994 до 2009 року, та *брежнєвською війною в Афганістані*, тобто повномасштабною збройною агресією Радянського Союзу проти суверенного Афганістану, що розпочалася у грудні 1979 року й завершилася в лютому 1989 року, напр.: *АТО і чеченська війна: чи справді на Донбасі – друга Чечня?* [РС, 14.11.2014]; *Путінська війна в Україні нагадує брежнєвську війну в Афганістані* [ЛУ, 17.08.2017]. У цих війнах зримо простежується кривавий воєнний почерк Росії, прагнення цього імперського ведмедя, а не братського народу [С, 5–11.03.2015] довести світові, що він не *просто мілітарна держава з великою потугою* [СП, 18–24.08.2016], а *гравець на світовій арені* [С, 8–14.12.2016].

Натеперішні воєнні дії на Донбасі так само небезпідставно називають ще *третіми визвольними змаганнями* [Wiki, 27.07.2017]. В українській Вікіпедії знаходимо перелік визвольних змагань: *перші визвольні змагання* (1917–1922 рр.) – спроби українців створити власну національну державу в умовах Першої світової війни; *другі визвольні змагання* (1938–1950 рр.) – спроби українців створити власну національну державу в умовах Другої світової війни; *треті визвольні змагання* (з 2014 р. і дотепер) – спроби українців захистити та побудувати власну національну державу в умовах російської агресії [2].

Склад мілітарної лексики, якій відведено роль конструктивного центру описових індивідуальних найменувань донотата «сучасні воєнні дії на Донбасі», крім іменника *війна*, формують субстантиви *агресія*, *ескалація*, *вторгнення*, *інструмент*, *інтервенція*, *конфлікт*, *окупація*, *сполуки* на зразок *воєнна дія*, *кризова ситуація*, напр.: *І хочеться сподіватися, що я доживу до закінчення агресії РФ проти України й до справедливої відплати всім, хто винуватий в окупації Криму...* [ГУ, 14.12.2016]; *Мені дуже боляче, що три роки тому з вини керівництва нашої країни [Росії] була розв'язана варварська агресія проти України...* [ГУ, 22.03.2017]; *Виданню вдалося знайти документи, які свідчать про те, що «Мотор Січ» під час воєнної агресії Росії на Донбасі займалася ремонтом літаків міноборони РФ* [ГК, 20.02.2017]; *У результаті гібридної військової агресії Росії проти України та проведення недолугої соціально-економічної та грошово-кредитної політики протягом 2014–2015 років промисловість впала на 22 %...* [ГУ, 1.09.2017]; *Уже два з половиною роки минуло з того часу, як ... розпочалась збройна агресія Росії проти України на Донбасі* [УІ, 24.10.2016]; *Сьогодні на сході України, зокрема у Луганській та Донецькій областях, має місце російська збройна агресія...* [НМО, без дати]; *Воєнну ескалацію на Сході, що її офіційно іменують «АТО», лівова частка українців де-факто сприймає як російську інтервенцію* [ЛУ, 4.05.2017]; *Президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмаєр заявив, що російське вторгнення в Україну залишається «відкритою раною» у відносинах Росії і Німеччини* [У, 25.10.2017]; *...доки триває збройний конфлікт низької інтенсивності ... доти Президент Порошенко і його команда почуватися абсолютно впевнено й вільотно у владних кріслах* [ЛУ, 27.04.2017]; *«Миру чоловікам і жінкам, що страждають від наслідків конфлікту в східній Україні...»* [ГУ, 27.12.2016]; *Папа закликав покласти край конфлікту на Донбасі* [ГУ, 27.12.2016]; *Міністр закордонних справ Німеччини Зігмар Габрієль заявив, що конфлікт на сході України стосується всієї Європи* [Т, 2.03.2017]; *Більшість учасників конференції, особливо з багатолітнім військовим і дипломатичним досвідом, довели, що поняття АТО абсолютно неприйнятне для означення військово-окупаційних дій РФ ... в частині Донбасу* [СП, 9–15.02.2017]; *Де-факто це [окупація Донбасу] був початок «гібридної окупації»* [СП, 8–14.12.2016]; *Шо ... могло б унеможливити майбутні воєнні дії Росії проти ... України* [ЛУ, 14.09.2017]; *...шановні гості... називали її [війну] кризовою ситуацією* [СП, 18–24.05.2017].

Вирізені вторинні назви стають семантично близькими до описових найменувань зі словом-маркером *війна* тоді, коли в їхньому компонентному складі з'являються прикметники на зразок *збройний*, *варварський*, *воєнний*,

військовий, військово-окупаційний, каральний з виразно актуалізованою се-мою «мілітарність». Утворювані перифрастичні вислови представлені всіма семантичними типами, вони можуть функціювати на правах самостійних одиниць або конститuentів комбінованих моделей, домінувальною з-поміж яких є така: «війна» / «рушійні сили (рушійна сила)» / «місце».

Якщо ж іменники *агресія, ескалація, інтервенція* та ін. вступають у семантико-синтаксичні зв'язки з прикметниками, для яких сема «мілітарність» є індіферентною, зміст соціально-політичної події суттєво переінакшується, зокрема нівелюється інформація про рушійні сили війни – її призвідця (Росію) й потерпілого (Україну).

Досліджувану перифрастичну парадигму доповнюють уже частково згадувані виформовані на базі немілітарної лексики описові іменниково-іменникові вирази (*внутрішньоукраїнський конфлікт, драматичні події на Сході України, звичайний конфлікт між двома країнами, кривавий переворот, сварка двох побратимів, український конфлікт на Донбасі*) та опозитивні утворення на взірць *не X, а громадянська війна*, напр.: *На кричущі нехтування ... положень попередніх – вересневих – Мінських угод Європа звично відповідала численними резолюціями ПАРЄ, ОБСЄ, різних комісій та комісарів, ООН – численними, але безрезультатними (з тієї самої причини, яка й зумовила, власне, виникнення цього, як цинічно стверджували учорашні «брати», «внутрішньоукраїнського конфлікту») засіданнями Радбезу, висловленнями щирого – з часом дедалі більшого – занепокоєння найвищими офіційними особами більшості країн Європи, а також США, Канади й Австралії* [ЛУ, 19.02.2015]; *Драматичні події на Сході України й «гібридна війна» знову активізували мовне питання* [ЛУ, 16.02.2017]; *...під час перебування на посаді першого секретаря НСЖУ Сергія Томіленко в одній із публікацій назвав неоголошену, злочинну, загарбницьку війну РФ проти України лише звичайним «конфліктом між двома країнами», ніби московська маніпулятивна пропаганда, войовнича політика Кремля не несе страждання і горе громадянам України* [СП, 18–24.05.2017]; *РФ у Гаазі: в Україні стався «кривавий переворот», а бойовики знайшли зброю самі* [IS, 7.03.2017]; *Таку думку виданню «Гордон» висловив український активіст і художник Сергій Поярков, коментуючи заяву Дорна, що окупація Криму Росією і війна на Донбасі – це «сварка двох побратимів»* [Г, 12.04.2017]; *Чи можливе мирне врегулювання «українського конфлікту» на Донбасі, як постійно заявляють не лише західні, а й вітчизняні дипломати й політики?* [ЛУ, 17.09.2017].

Подані синтаксичні структури можна вважати евфемізованими вторинними назвами денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі», призначення яких полягає в тому, щоб маскувати, зводити на ніщо подію, приховати за словесною грою її справжню суть і, а це є особливо небезпечним, маніпулювати свідомістю людей.

З-поміж досліджуваних перифраз вицленовано ще одну, непродуктивну, групу індивідуально-авторських утворень на позначення сучасних воєнних дій на Сході України. Ці описові назви своїм планом змісту віддалені від мілітарності, більшість із них метафоризовані, а всіх їх об'єднує високий ступінь негативної аксіологічності, напр.: [*Сьогодні очевидним є два завдання*

Володимира Володимировича (Путіна) : тактичне і стратегічне.] Тактичне – підтримка воєнного гнітника на Донбасі [УІ, 21.02.2015]; *За словами Полянського, «війна не є спонтанною реакцією Путіна на події на Майдані, війна постає як раніше спланована, з невизначеним часом початку, каральна акція проти України»* [УІ, 9.03.2017]; *...коли нація в ХХІ сторіччі стікає кров'ю, то передовсім слід проинятися зупиненням кровотечі, поповненням втрат, а відтак – не допустити подальшого кровопускання на Донеччині, яке – і це очевидно вже всім – не що інше, як імперсько-самовільна кара Кремля за непослух* [ЛУ, 14.09.2017]; *... війна на Донбасі – це помста Кремля й особисто Путіна за Майдан і втечу Януковича* [ГУ, 11.10.2017]. У політичному дискурсі індивідуально-авторські перифрази наділені особливими текстотвірними властивостями.

У висновках наголосимо на тому, що в сучасному політичному дискурсі виняткову увагу приділено воєнним подіям на Донбасі. Виформувалася, зокрема, система різнорівневих мовних засобів оцінювання денотата «сучасні воєнні дії на Донбасі», одне з центральних місць у якій займає перифрастика. Чинній офіційній назві *антитерористична операція*, що не має під собою об'єктивної мотиваційної бази, протистоять різні стосовно значеннєвої специфіки, аксіологічної наповнюваності, формально-граматичної організації вторинні найменування. За ідентифікаційними ознаками 'ідеологічна спрямованість', 'рушійні сили (рушійна сила)', 'мета', 'місце', 'час', 'локальний конфлікт', 'нелегітимність', 'місце в історії суміжних подій' їх об'єднано в окремі семантичні моделі, які мають свій лексико-семантичний набір опорних компонентів та їхніх конкретизаторів і регулярно утворюють комбіновані моделі.

Сучасні воєнні дії на Сході України найповніше й найреальніше відображають описові найменування, структуровані за безпосередньою участю мілітарної лексики, зокрема слова-маркера *війна*. Ядро цих перифраз становлять іменниково-прикметникові та іменниково-іменникові конструкції з властивими їм ізофункційними відношеннями.

Процес активного номінування, про який мовиться, здійснюється відповідно до лінгво-історичних традицій творення назв воєн і водночас виявляє специфіку, що засвідчують індивідуально-авторські конструкції з органічно притаманним їм високим ступенем аксіологічності й регулярною метафоричністю. Проблема випрацювання уніфікованої дефініції описуваного денотата далека від розв'язання, отже, перспективна. Вона потребує зусиль фахівців воєнної науки, історії, політології і, зрозуміло, мовознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. **Василенко В.** Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки. *Український тиждень*. 2014. 9–16 жовт. С. 27–42. 2. **Визвольні змагання** [Електронний ресурс] // Вікіпедія : вільна енциклопедія – 2017. – 27 лип. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Визвольні_змагання (дата запису: 31.10.2017). – Назва з екрана. 3. **Війна** всередині нас: як українці сприймають події на Донбасі : [інтерв'ю з Павлом Фроловим провела Майя Орел] [Електронний ресурс] // Тиждень. – 2014. – 24 черв. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua/Society/112956>

(дата запити: 31.10.2017). – Назва з екрана. 4. **Вуєць П.** АТО чи не АТО? Що задумали Турчинов і Порошенко на четвертому році війни [Електронний ресурс] / Павло Вуєць // Главком. – 2017. – 20 черв. – Режим доступу: <http://glavcom.ua/publications/ato-chi-ne-ato-shcho-zadumali-turchinov-i-poroshenko-na-chetvertomu-roci-viyni-421448.html> (дата запити: 23.06.2017). – Назва з екрана. 5. **Гетьманчук М. П.** «Гібридна війна» Росії проти України: інформаційний аспект. *Військово-науковий вісник*. 2017. Вип. 27. С. 269–307. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnv_2017_27_23_6. 6. **Дацюк С.** Що за війна в Україні? [Електронний ресурс] // Українська правда. Блоги. – 2014. – 2 груд. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua/authors/datsuk/547d643e71979/> (дата запити: 27.10.2017). – Назва з екрана. 7. **Мотрич К.** Непроминуші «кровосісі», або Злеті і падіння державотворення. *Слово Просвіти*. 2016. 29–31 груд. С. 2. 8. **Не АТО, а війна:** Кравчук закликав розставити всі крапки над «і» [Електронний ресурс] // *Сьогодні*. – 2017. – 23 серп. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/politics/pnews/ne-ato-a-voyna-kravchuk-prizval-rastavit-vse-tochki-nad--1049692.html> (дата запити: 27.10.2017). – Назва з екрана. 9. **Парубій А.** Війна Росії проти України і світу [Електронний ресурс]. *Українська правда*: сайт газети. 2014. 6 серп. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2014/08/6/7034046/> (дата запити: 27.10.2017). – Назва з екрана. 10. **Пилипенко В.** Українсько-російська війна: судовий фронт [Електронний ресурс]. 112 Україна: сайт телеканалу. – 2017. – 31 січ. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/mnenie/ukrainsko-rosiiska-viina-sudovi-front-368727.html> (дата запити: 23.10.2017). – Назва з екрана. 11. **Порошенко:** Ця війна увійде в історію як вітчизняна [Електронний ресурс] // *Українська правда*: сайт газети. 2014. 24 серп. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/news/2014/08/24/7035656/> (дата запити: 25.08.2017). – Назва з екрана. 12. **Світова** гібридна війна: український фронт: монографія / за заг. ред. В. П. Горбуліна. К.: НІСД, 2017. 496 с. 13. **Стефанко С.** Війна чи АТО? [Електронний ресурс]. *Українська правда*: сайт газети. 2017. 16 лют. Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua/columns/2015/02/16/7058694/> (дата запити: 23.07.2017). – Назва з екрана. 14. **Турчинов** назвав війну на Донбасі з Росією Вітчизняною [Електронний ресурс] // ТСН: сайт інформативного агентства. 2017. 8 трав. Режим доступу: (дата запити: 27.10.2017). – Назва з екрана. 15. **У законопроекті** про реінтеграцію Донбасу терміну «війна» не буде – Гримчак [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2017. 5 верес. Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news/28718279.html> (дата запити: 27.10.2017). – Назва з екрана. 16. **Чирков С.** На Донбасі йде Вітчизняна війна, а не антитерористична операція [Електронний ресурс]. *Gazeta. ua*. – 2014. – 29 лип. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/comments-newspaper/_na-donbasi-jde-vitchiznyana-vijna-a-ne-antiteroristichna-operaciya/572166 (дата запити: 27.10.2017). – Назва з екрана.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

24tv – Телеканал новини «24» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://24tv.ua>.

А – Апостроф [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://apostrophe.ua>

ВБ – Богдан В. Про наболіле: збірка / Василь Богдан. – Полтава, 2016.

ВГ – Вголос: інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vgolos.ua>

ВН – Волинські новини: інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.volynnews.com>

Г – Гордон: інтернет-видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gordonua.com>

ГА – Голос Америки: сайт української служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukrainian.voanews.com>

- ГК** – Главком : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavcom.ua>
- ГР** – Главред [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://glavred.info>
- ГУ** – Голос України : газета Верховної Ради України.
- Д** – День [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://day.kyiv.ua>
- ДІ** – Дивись. info : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dyvys.info>
- ДП** – Павличко Д. Спогади: у 2 т. / Дмитро Павличко. – К. : Ярославів вал, 2016.
- ДС** – Деловая Столица [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dsnews.ua>
- ДСот** – Диванная Сотня [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://divannaya-sotnya.com.ua>
- Е** – Експрес – онлайн : оперативні новини України та світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.expres.ua>
- ЕП** – Економічна правда : сайт газети [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.epravda.com.ua>
- Есп.** – Еспресо [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://espresso.tv>
- ЗО** – Закарпаття онлайн Beta: інтернет-видання [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakarpattya.net.ua>
- ІАЦ** – Інформаційно-аналітичний центр Національної безпеки України : сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mediambo.org>
- ІНО** – Інститут національної освіти ім. Мирослава Мисли : просвітницький проєкт ВГО «Сокіл» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.inom.org.ua/>
- ЛУ** – Літературна Україна : газета письменників України.
- МАЦП** – Міжнародний аналітичний центр права [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zemlj.blogspot.com/2014/08/64.htm>
- НВ** – Новое время [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nv.ua>
- НМО** – Навчальні матеріали онлайн [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pidruchniki.com>
- О** – Обозреватель [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.obozrevatel.com>
- ОС** – Об'єднання Самопоміч : газета
- П** – Правда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pravda.if.ua>
- ПН** – Преступности.НЕТ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://news.pn>
- Пог.** – Погляд [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pogliad.ua>
- ПрУ** – Преса України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uapress.info>
- РС** – Радіо Свобода : сайт інформ. служби [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.radiosvoboda.org>
- С** – Свобода : газета.
- Сг** – Сьогодні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukr.segodnya.ua>
- СЗ (Ф)** – Facebook: [публічна сторінка Запорізької обласної організації Всеукраїнського об'єднання «Свобода»] [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.facebook.com/VOSvobodaZaporizhzhya/posts/55193774948081>
- СП** – Слово Просвіти : всеукраїнський культурологічний тижневик.
- Т** – Тижень.ua : сайт вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tyzhden.ua>
- ТСН** – ТСН : сайт інформ. агентства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tsn.ua>

У – УНІАН : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unian.ua>

УІ – Укрінформ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua>

УК – Українопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrainopedia.wikia.com>

УМ – Україна молода : газета.

УНН – Українські національні новини : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.unn.com.ua>

УП – Українська правда : сайт газети [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pravda.com.ua>

УП (Б) – Українська правда. Блоги [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://blogs.pravda.com.ua>

ЦН – Цензор.НЕТ : інформ. агентство [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.censor.net.ua>

Ч – Чемпіон : новини спорту України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.champion.com.ua>

ВВС – BBC Україна : сайт інформ. агентства [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bbc.com/ukrainian>

D – Depo.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.depo.ua>

EN – Euronews [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ua.euronews.com>

G – Gazeta.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gazeta.ua>

Intv – Intv.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intvua.com>

IS – Insider [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theinsider.ua>

Pol – Politeka [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://politeka.net/ua>

PZ – Prozak [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://prozak.info>

Wiki – Вікіпедія : вільна енциклопедія [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>

YT – Youtube [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com>

ZIK – ZIK : Західна інформ. корпор. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zik.ua/news>

ZN – Zaxid.net [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zaxid.net>

ZNU – Znaj.ua [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://znaj.ua>

ZU – ZN.UA [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://dt.ua>

Степаненко Микола Іванович – доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови, ректор Полтавського національного педагогічного університету ім. В.Г. Короленка. Україна, 36000, Полтава, вул. Остроградського, 2.

E-mail: myk_ivan@ukr.net

<http://orcid.org/0000-0002-6727-1265>

Stepanenko Mykola Ivanovych – Doctor of Philology, Professor, Head of the Ukrainian Language Department, Head of V.G. Korolenko Poltava National Pedagogical University. Ukraine, 36000, Poltava, Ostrohradskoho Str., 2.